

6 Σεπτεμβρίου 1955 – 6 Σεπτεμβρίου 2022: 67 χρόνια από το φονικό πογκρόμ στον Ελληνισμό της Κωνσταντινούπολης.
του Λεωνίδα Κουμάκη.*

«Οι εκδηλώσεις αυτές ήταν πολύ καλά οργανωμένη ενέργεια και ωφέλιμη για να καθαρίσει η χώρα μας από το Ελληνικό στοιχείο που είναι ένας βραχνάς»

Ισμέτ Ινονού, Αρχηγός Τουρκικής Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, 9 Σεπτεμβρίου 1955.

«Τη νύχτα αυτή η Κωνσταντινούπολη μετατράπηκε σε τόπο της Αποκάλυψης. Δεν υπάρχουν λέξεις, ούτε συγκρίσεις που να μπορούν να δώσουν μια εικόνα της φρίκης».

Ελβετική Εφημερίδα A-Z, 15 Σεπτεμβρίου 1955.

Του Λεωνίδα Κουμάκη*

Τον Απρίλιο του 1955 η Κύπρος ήταν αποικία της Βρετανίας – το 1878 την απέκτησε από την οθωμανική αυτοκρατορία η οποία την είχε υποδουλώσει το 1571.

Την εποχή εκείνη ο Κυπριακός λαός διεκδικούσε επίμονα το δικαίωμα αυτοδιάθεσης που είχε παραχωρηθεί σε δεκάδες άλλους λαούς της πάλαι ποτέ Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Η βούληση του Κυπριακού λαού είχε ήδη εκφραστεί με το δημοψήφισμα του 1950, το οποίο οργάνωσε ο γηραιός Μητροπολίτης Κυρήνειας Μακάριος ο Β΄ και το αποτέλεσμα του οποίου ζητούσε, σε ποσοστό 95,7%, την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Η αποικιοκρατική Βρετανία δεν είχε καμιά διάθεση να εγκαταλείψει τις ανεκτίμητες γεωστρατηγικής αξίας βάσεις της στο αβύθιστο αεροπλανοφόρο της Μεσογείου. Από τον Ιούλιο μάλιστα του 1964, η κυνική, ύπουλη και πρόστυχη πολιτική της Βρετανίας στην Κύπρο διακηρύχτηκε πανηγυρικά όταν ο Υφυπουργός Αποικιών της Βρετανίας Χένρυ Χόπκινσον δήλωνε με τον πιο ωμό τρόπο στην Βρετανική Βουλή, πως η αρχή της αυτοδιάθεσης για την Κύπρο δεν θα εφαρμοστεί ποτέ.

Μπροστά την απόλυτη Βρετανική αδιαλλαξία, οι Κύπριοι αποφάσισαν να διεκδικήσουν δυναμικά το προφανέστατο δικαίωμα της αυτοδιάθεσης τους, με τον ένοπλο επαναστατικό αγώνα που κήρυξε η ΕΟΚΑ την 1η Απριλίου 1955.

Ο αγώνας των Κυπρίων εξαπλώθηκε γρήγορα και όταν το αίτημα της αυτοδιάθεσης άρχισε να σαρώνει ολόκληρη την Κύπρο, η Βρετανία αφ' ενός μεν κατέφυγε σε κάθε σκληρό ή απάνθρωπο μέσο για να στραγγαλίσει την θέληση των Κυπρίων, αφ' ετέρου δε άρχισε να μηχανορραφεί σε αυτό που ξέρει να κάνει καλά εδώ και ολόκληρους αιώνες: **Διαίρει και Βασίλευε.**

Έτσι, ενώ η Τουρκία είχε πανηγυρικά παραιτηθεί από οποιοδήποτε δικαίωμα στην Κύπρο με τα άρθρα 20 και 27 της Συνθήκης της Λοζάνης του 1923 (σχετικό «**Κυπριακό: Ο εξευτελισμός της «νομιμότητας»**»), η Βρετανία όχι μόνο φρόντισε να την επαναφέρει σαν ισότιμο συνομιλήτη στο αίτημα αυτοδιάθεσης της μεγαλονήσου οργανώνοντας στο Λονδίνο την

τριμερή διάσκεψη για το Κυπριακό (Αύγουστος 1955), αλλά έκανε και επίμονες συστάσεις στους Τούρκους να δείξουν «αποφασιστικότητα».

Η Τουρκική βουλιμία δεν χρειαζόταν μεγαλύτερη ενθάρρυνση για να αφυπνιστεί. Ήταν η εποχή που οι Τούρκοι έψαχναν στον χάρτη να ανακαλύψουν που βρίσκεται η Κύπρος, όταν ξαφνικά ολόκληρη η Τουρκία πλημμύρισε με τις οργανώσεις «Η Κύπρος είναι Τουρκική» οι οποίες σε πολλές περιοχές στελεχωνόταν από μέλη του κυβερνώντος Δημοκρατικού Κόμματος και χρηματοδοτούντο απλόχερα από την Τουρκική κυβέρνηση. Ο αρχηγός της οργάνωσης Χικμέτ Μπίλ, δημοσιογράφος της Χουριέτ που ανήκε στον στενό κύκλο του πρωθυπουργού **Αντάν Μεντερές[1]**, αναδείχτηκε σε καταπληκτικό έμπορο του φανατισμού και του κιτρινισμού: Από 11.000 φύλλα ημερήσιας κυκλοφορίας, τα συνεχή, πύρινα ανθελληνικά άρθρα απογείωσαν τις πωλήσεις της εφημερίδας σε 600.000 φύλλα ημερησίως, δείχνοντας τον δρόμο και στον υπόλοιπο Τουρκικό Τύπο.

Η Τουρκική κυβέρνηση διέβλεψε, μέσα στο ανθελληνικό κλίμα που η ίδια δημιούργουσε, μια θαυμάσια ευκαιρία να ξεφορτωθεί τον Ελληνισμό της Κωνσταντινούπολης τον οποίο από την επομένη της υπογραφής της Συνθήκης της Λοζάνης, θεωρούσε «βραχνά». Επί πλέον, τα μεγάλα προβλήματα υγείας του Έλληνα πρωθυπουργού Αλέξανδρου Παπάγου την εποχή εκείνη, σε συνδυασμό με την απροκάλυπτη και δραστήρια Βρετανική υποστήριξη, πρόσφεραν επιπρόσθετα πλεονεκτήματα στα τουρκικά σχέδια.

Οι συνεχείς προσπάθειες της Τουρκίας από το 1923 να «ξεφορτωθεί» τον Ελληνισμό που η ίδια συμφώνησε να κρατήσει στις αλησμόνητες πατρίδες, δεν είχαν φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Ούτε η σταδιακή απαγόρευση άσκησης δεκάδων επαγγελματιών ώστε να εξαναγκαστούν να φύγουν οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης, ούτε ο εμπρησμός που το 1928 αποτέφρωσε τα Ταταύλα, την πιο φημισμένη συνοικία του Ελληνισμού της Πόλης, ούτε η στρατολόγηση 20 ηλικιών χριστιανών και η αποστολή τους σε τάγματα καταναγκαστικής εργασίας το 1941 όταν η Ελλάδα πολέμουσε στο πλευρό των συμμάχων για τα ιδανικά της ελευθερίας και της δικαιοσύνης, ούτε το 1942 η επιβολή του αυθαίρετου, κατά την κρίση του κάθε εφόρου, έκτακτου φόρου περιουσι-

ίας στους μη μουσουλμανικούς πληθυσμούς της Πόλης, ούτε οι συνεχείς και ποικιλόμορφες διώξεις κατάφεραν να πετύχουν αυτό που επιζητούσαν επίμονα οι Τούρκοι επί ολόκληρες δεκαετίες.

Τώρα όμως υπήρχαν όλες οι προϋποθέσεις για ένα μεθοδικό και αποφασιστικό χτύπημα.

Το σχέδιο της Τουρκικής κυβέρνησης καταστρώθηκε προσεκτικά υπό την υψηλή εποπτεία των Βρετανών και τέθηκε σε εφαρμογή τα μεσάνυχτα της 6ης προς την 7η Σεπτεμβρίου 1955:

Ο Χασάν Μεχμέτογλου, φύλακας του χώρου στον οποίο βρίσκονται τόσο το σπίτι που οι Τούρκοι θεωρούν πως γεννήθηκε ο Μουσταφά Κεμάλ όσο και το Τουρκικό Προξενείο στην Θεσσαλονίκη, τοποθετεί ένα εκρηκτικό μηχανισμό μικρής ισχύος τον οποίο παρέλαβε από τον τότε φοιτητή, Έλληνα πολίτη, μουσουλμάνο το θρήσκευμα, **Οκτάι Εγκίν[2]**, γιό παλαιού βουλευτή Ροδόπης του Ελληνικού κοινοβουλίου. Ο μηχανισμός εκρήγνυται προκαλώντας το σπάσιμο μερικών τζαμιών χωρίς καμιά άλλη σοβαρή ζημιά.

Στις 6 το απόγευμα της 6ης Σεπτεμβρίου 1955 άρχισαν να συγκεντρώνονται στην κεντρική πλατεία Ταξίμ της Κωνσταντινούπολης εκατοντάδες αστυνομικοί με πολιτικά, μέλη του κυβερνώντος Δημοκρατικού Κόμματος, οργανωμένοι φοιτητές και απλοί πολίτες εντεταμένοι στο Βαθύ Κράτος της Τουρκίας, ειδοποιημένοι μέσα από τα αμέτρητα τζαμιά της Κωνσταντινούπολης.

Το έκτακτο παράρτημα της εφημερίδας Istanbul Express.

Την ώρα της συγκέντρωσης άρχισε να διανέμεται στους συγκεντρωμένους το έκτακτο παράρτημα της εφημερίδας «**Istanbul Express**» με τεράστιους τίτλους παραπληροφόρησης: «Καταστράφηκε το σπίτι του πατέρα μας με βόμβα» ενώ το κείμενο περιέγραφε μια φανταστική καταστροφή του υποτιθέμενου σπιτιού του Μουσταφά Κεμάλ και του Τουρκικού Προξενείου στην Θεσσαλονίκη, από τους «κακούς Έλληνες».

Η κυκλοφορία της εφημερίδας ήταν το σύνθημα της εκκίνησης ενός αδίστακτου, οργανωμένου και φονικού πογκρόμ εναντίον του Ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης. Στους γύρω δρόμους της πλατείας Ταξίμ, από τα σταθμευμένα στρατιωτικά αυτοκίνητα και άλλα τροχοφόρα, άρχισαν να κατεβαίνουν άτομα του Τουρκικού υπόκοσμου μαζί με Λαζούς, Τσέτες και Κούρδους που είχαν μεταφερθεί από τα βόρεια της Ανατολής για να συμμετέχουν στο πλιάτσικο. Όλοι κρατούσαν σιδερένιους λοστούς, ρόπαλα, μαχαίρια και διαρρηκτικά εργαλεία. Οι οπλισμένες ομάδες ενώθηκαν με τους συγκεντρωμένους διαδηλωτές σε ένα τεράστιο ποτάμι εκατό περίπου χιλιάδων ανθρώπων και ξεχύθηκαν στους δρόμους της Κωνσταντινούπολης. Ακολούθησαν ώρες πραγματικής κόλασης.

Τα συνθήματα «Yikin, Kirin, Giavourdur» (Σπάστε, Γκρεμίστε, είναι Γκιαούρης) και «Kahrolsun Giavourlar» (Ανάθεμα στους Γκιαούρηδες) άρχισαν να δονούν την ατμόσφαιρα και ένα μέρος του όχλου κινήθηκε στην Λεωφόρο του περίφημου Πέρα με τα 700 περίπου καταστήματα, το συντριπτικό ποσοστό των οποίων ανήκε στους Έλληνες. Από τους πρώτους στόχους που δέχτηκε την επίθεση του παθιασμένου όχλου είναι το καφενείο «Επτάλοφος» στην πλατεία Ταξίμ. Τζάμια, τραπέζια, μπουφέδες γίνονται συντρίμια και η γιγαντιαία επιδρομή αρχίζει.

Οι οργανωμένοι διαδηλωτές είναι χωρισμένοι σε τρεις ομάδες. Η πρώτη ομάδα σπάει με λοστούς τα ρολά, τις πόρτες και τα τζάμια των καταστημάτων. Η δεύτερη αρπάζει και σκορπάει στους δρόμους τα εμπορεύματα και η τρίτη καταστρέφει και λεηλατεί. Εκατό περίπου οργανωμένες ομάδες εκτελούν το φρικιαστικό τους έργο σε μια τεράστια έκταση από τον Βόσπορο έως την θάλασσα του Μαρμαρά. Τα Ελληνικά σπίτια και καταστήματα είχαν σηματοδοτηθεί με ευδιάκριτα σήματα από τις προηγούμενες μέρες και οι επικεφαλής των διαδηλωτών, με καταλόγους στα χέρια τους, καθοδηγούν τον όχλο.

Πρόκειται για ένα οργανωμένο τυφώνα που σαρώνει τα πάντα στο πέρασμα του. **Τριάντα επτά νεκροί[3]**, εκατοντάδες τραυματίες, περισσότεροι από διακόσιοι βιασμοί και κακοποίηση δεκάδων κληρικών, υπήρξαν τα ανθρώπινα θύματα του οργανωμένου τυφώνα.

Κατά το πολύωρο πογκρόμ, λεηλατούνται και παραδίδονται στις φλόγες 73 Ελληνικές εκκλησίες. Καταστρέφονται εικόνες, αγιογραφίες και σκεύη ανεκτίμητης ιστορικής αξίας.

Καταστρέφονται ολοσχερώς και τα 26 Ελληνικά σχολεία και οι πίνακες γραμμένοι με το τελευταίο μάθημα της μέρας, σκορπάνε στους δρόμους. Η Θεολογική Σχολή της Χάλκης, η Μεγάλη του Γένους Σχολή και το Ζάππειο Λύκειο δέχονται την επίθεση του όχλου με απίστευτη μανία.

4.359 Ελληνικά καταστήματα ή επιχειρήσεις και 3.500 χριστιανικά σπίτια καταστρέφονται, λεηλατούνται, πυρπολούνται ή παραδίδονται στο **μένος του όχλου**.[\[4\]](#)

Ρημάζονται κυριολεκτικά και καταστρέφονται τα πιεστήρια και τα γραφεία και των τριών ομογενειακών εφημερίδων της Κωνσταντινούπολης.

21 Ελληνικά εργοστάσια καταστρέφονται ολοκληρωτικά και σε όσα βρίσκονται κοντά στα παράλια του Βοσπόρου, οι μηχανές και τα εργαλεία τους πετιούνται στη θάλασσα.

110 Ελληνικά εστιατόρια και ξενοδοχεία καταστρέφονται, λεηλατούνται και παραδίδονται στις φλόγες.

Οι Πατριαρχικοί Τάφοι και τα σκηνώματα των μεγάλων ευεργετών τα οποία από το 1850 τοποθετούνται στον αυλόγυρο της Ιεράς Μονής της Ζωοδόχου Πηγής, δέχονται την επίθεση του όχλου που με κανιβαλική μανία σπάει τους τάφους, ξεθάβει οστά νεκρών και τα σκορπάει στους δρόμους.

Στο μεγάλο Ελληνικό νεκροταφείο του Σισλί ομάδα διαδηλωτών επί ώρες καταστρέφει τάφους, σταυρούς, σκάβει τους πιο πρόσφατους μαχαιρώνοντας και τεμαχίζοντας πτώματα.

Όταν οι οργανωμένες ομάδες του Τουρκικού όχλου ολοκλήρωσαν το μακάβριο έργο τους, η Τουρκική κυβέρνηση κήρυξε στρατιωτικό νόμο και με την συνήθη υποκριτική άνεση των Τούρκων κατηγόρησε τους

ανύπαρκτους τότε στην Τουρκία κομμουνιστές, πως ήταν οι υπεύθυνοι για τα γεγονότα.

Ακόμα και στις μέρες μας, η Τουρκία με την διαχρονική υποκριτική της συνήθεια, ισχυρίζεται σε όλους τους Διεθνείς Οργανισμούς πως ο Ελληνισμός της Κωνσταντινούπολης συρρικνώθηκε (από 120.000 που συμφωνήθηκε το 1923, σήμερα υπάρχουν μερικές χιλιάδες που μετριούνται στα δάκτυλα του ενός χεριού) επειδή ... «έφυγε οικειοθελώς» από τις εστίες του αναζητώντας σε άλλα μέρη μια καλύτερη ζωή, όπως ακριβώς κάνουν όλοι οι οικονομικοί μετανάστες!!!

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Σαν επίλογο, ας θυμηθούμε ένα σύντομο κείμενο του Ακαδημαϊκού και συγγραφέα Ηλία Βενέζη (1904-1973) με τίτλο «Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου 1955», γραμμένο την επομένη των γεγονότων και δημοσιευμένο στην Νέα Εστία στις 15/9/1955 (Τεύχος 677, σελίδα 1184):

Οι απίστευτες βαρβαρότητες του όχλου της αντίπερα όχθης του Αιγαίου εναντίον του ελληνισμού και της χριστιανοσύνης ξυπνούνε σε τούτο εδώ το έθνος μνήμη ανατριχιαστική. Η Ελλάδα ξαναθυμάται τις μέρες του 1922, -τις μέρες που ήταν φλόγες, και κραυγή θηρίου, και αίμα και κοπάδια κυνηγημένων, ξεριζωμένων ανθρώπων, γυναικών και παιδιών και γερόντων. Είχαμε πάρει τότε τους εφέστιους θεούς μας και ξεκινήσαμε γυμνοί απ' την Ανατολή, αφήνοντας τη γη και τα κόκαλα των πατέρων μας. Και είπαμε να ριζώσουμε στη γη της Ελλάδας και να ξεχάσουμε.

Βάζουμε το χέρι στην καρδιά πως κάναμε το καθετί για να ξεχάσουμε. Στα βιβλία που γράφαμε, όσα δένονταν με το δράμα του 22, κοιτάζαμε να βλέπουμε όσο γίνεται λιγότερο το θηρίο της Ασίας, όσο γίνεται λιγώτερο τον «εχθρό». Ανιχνεύαμε να βρούμε τον άνθρωπο, να τα εξηγήσουμε όλα με τη μοίρα του, να βρούμε μια δικαίωση εκεί που μονάχα το ένστικτο του θηρίου και το πάθος έδιναν τη σωστή εξήγηση και ερμηνεία στα γεγονότα. Προχωρήσαμε ακόμα πιο πολύ. Είπαμε να ξεχάσουμε την Ιστορία – εμείς, ένας λαός που έχει ανάγκη ν' ακουμπά στην Ιστορία. Και αλλάξαμε τον τόνο των βιβλίων που δίδασκαν στα παιδιά μας. Αμβλύναμε τις σκληρές γραμμές, τα μαρτύρια του Γένους στον καιρό του

1821 και στους μετέπειτα καιρούς, φτάσαμε ακόμα να σβήνουμε περιστατικά, ονόματα, θηριωδίες. Όλα αυτά, ίσως συναντηθούμε με την αντίπερα χώρα, ίσως επιτέλους γίνουμε φίλοι.

Οι μέρες του Σεπτεμβρίου του 1955 μας γυρίζουν στις μέρες του 1922. Βλέπουμε τώρα πως είχαμε λάθος λέγοντας πως απ' τη μια στιγμή στην άλλη το θηρίο γίνεται άνθρωπος. Όχι, φαίνεται πως δεν γίνεται. Γι' αυτό από τη σκοπιά τούτη εδώ που εκφράζει το ελληνικό πνεύμα, θέλουμε να πούμε την πικρία μας γιατί απατηθήκαμε.

Θα πρέπει τώρα να ξανακοιτάξουμε τον εαυτό μας. Δε θ' αποφασίσουμε να διδάξουμε τώρα στα παιδιά μας το μίσος. Αλλά θ' αποφασίσουμε πως το χρέος μας, ως Ελλήνων συγγραφέων, είναι αυτό: **να ξαναθυμηθούμε πάλι, να μην πάψουμε να θυμόμαστε, να μάθουμε στα παιδιά μας να θυμούνται.**[5]

Σημειώσεις:

(*) Ο **Λεωνίδας Κουμάκης** γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Τελείωσε το δημοτικό σχολείο των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης του Πέρα και στην συνέχεια φοίτησε για δυο χρόνια στο Ζωγράφειο Γυμνάσιο, πριν εξαναγκαστεί να εγκαταλείψει την Κωνσταντινούπολη, λόγω της απέλασης του πατέρα του, το 1964. Στην Ελλάδα τέλειωσε το Γυμνάσιο Παγκρατίου στην Αθήνα και την Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Παράλληλα, από το 1967, άρχισε να εργάζεται σε ελληνική βιομηχανία (κλάδος ποτών) στην οποία παρέμεινε επί 30 συνεχή χρόνια και της οποίας διετέλεσε Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής και Διευθυντής Εξαγωγών. Την δεκαετία 2003 – 2013 ασχολήθηκε με έντυπες και ηλεκτρονικές εκδόσεις. Την τελευταία εικοσαετία αποτελεί σταθερά μέλος του (InternationalHellenicAssociation-IHA) και πρώην HEC. Το παραπάνω κείμενο περιλαμβάνει ένα μικρό απόσπασμα από το βιβλίο του «**Το Θαύμα – Μια πραγματική ιστορία**» (1992) το οποίο υπάρχει **εντελώς δωρεάν**, τόσο στην Ελληνική όσο και στην Αγγλική γλώσσα, στην ηλεκτρονική βιβλιοθήκη του InternationalHellenicAssociation.

[1] Ο Αντάν Μεντερές ανατράπηκε από στρατιωτικό πραξικόπημα το 1960 και απαγχονίστηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 1961 για πλήθος

σκανδάλων και αποκρουστικών πράξεων – μεταξύ των οποίων και τα Σεπτεμβριανά.

[2] Ο Οκτάι Ενγκίν το 1956 διέφυγε στην Τουρκία όπου υπηρέτησε στην Τουρκική ΜΙΤ και αργότερα έγινε Νομάρχης της πόλης Nevsehir.

[3] Ο αριθμός των νεκρών του πογκρόμ ήταν μικρός (37 νεκροί σύμφωνα με τον «κατάλογο νεκρών» που συνέταξε ο καθηγητής Σπύρος Βρυώνης, στην σελίδα 677 του μνημειώδους έργου του «Ο Μηχανισμός της καταστροφής», εκδόσεις Εστία, 2007) επειδή είχαν δοθεί ρητές εντολές να αποφευχθεί η αιματοχυσία ώστε να μην καταγγελθεί η τουρκική κυβέρνηση σαν ανεχόμενη σφαγές πολιτών της.

[4] «Ο Μηχανισμός της καταστροφής» Καθηγητή Σπύρου Βρυώνη, σελίδες 299 και 313.

[5] Η υπογράμμιση είναι δική μας.

Τα άρθρα που δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του ΙΗΑ εκφράζουν αποκλειστικά τους συγγραφείς – μέλη του ΙΗΑ. Η ιστοσελίδα του ΙΗΑ δεν λογοκρίνει, ούτε επεμβαίνει σε άρθρα – κείμενα των μελών του ΙΗΑ.

[INTERNATIONAL HELLENIC ASSOCIATION.](#)

Πηγή : <https://professors-phds.com/>